VICTORY

విక్టరీ

గయోపాఖ్యానం

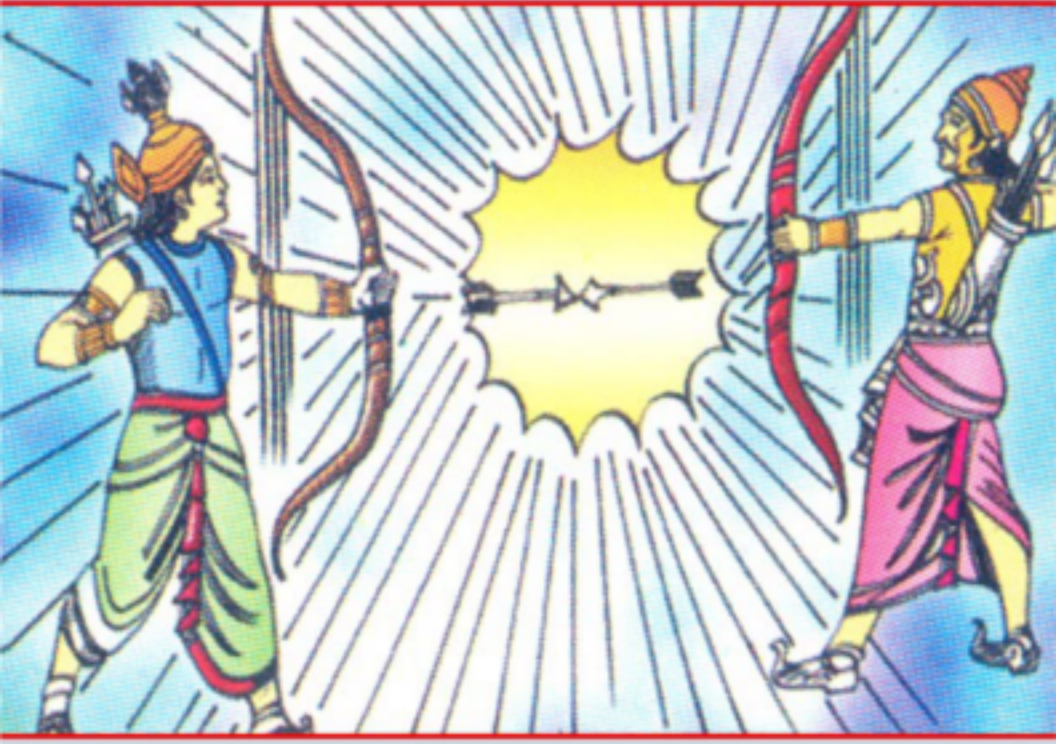

గయోపాఖ్యానము

✍

డా॥ జి.వి.పూర్ణచంద్

వెల : 30/-

ప్రచండ యాదవ నాటకం
గయోపాఖ్యానము

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు గొప్ప సంఘసంస్కర్త. వీరేశలింగం పంతులుగారి తోటివాడు.

గొప్ప హాస్య రచయిత. అనేక ప్రహసనాలు రాశారు. నవలా రచయిత. నాటకకర్త.

ఈయన రచించిన గయోపాఖ్యానం నాటకం తెలుగులో అత్యధిక కాపీలు అమ్ముడుపోయిన నాటకాలలో మొదటిది. 1889లో ఈ నాటకాన్ని ఆయన రాశాడు. 1909లో పుస్తకరూపంగా వెలువడే నాటికే అనేకసార్లు ప్రదర్శించబడి ప్రసిద్ధిపొందింది.

ఇదీ, గురజాడవారి కన్యాశుల్కం ఇంచుమించుగా ఒకేసారి వెలువడ్డాయి. వసురాయ కవిగారి వేణీసంహారం, వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రిగారి ప్రతాప రుద్రీయం, శ్రీపాదవారి బొబ్బిలి యుద్ధం ... ఇవన్నీ ఒక కాలంలో వెలువడిన తెలుగు నాటకాలు. వాటిలో కన్యాశుల్కం, గయోపాఖ్యానం ఎక్కువ ప్రదర్శనలు పొందాయి.

కన్యాశుల్కం ప్రదర్శించడానికి కొంత ఇబ్బంది వుంది. పౌరాణిక నాటకాలకు ఖర్చు ఎక్కువైనా గయోపాఖ్యానమే ఎక్కువ ప్రదర్శనలు పొందిందని చెప్తారు.

విశేషం ఏమంటే చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు తన 20వ ఏటనే హిందూ నాటక సమాజం వారి కోసం ఈ నాటకాన్ని రాశారు. "ప్రచండ యాదవ నాటకం" అనే మరో పేరు కూడా దీనికుంది.

ఇమ్మానేని హనుమంతరావు అనే సంస్కర్త హిందూ నాటక సమాజం నెలకొల్పారు. ఈ సమాజం కోసం చిలకమర్తి వారు కీచక వధ, ద్రౌపదీ పరిణయం, గయోపాఖ్యానం, శ్రీరామ జననం, పారిజాతాపహరణం – ఇలా చాలా నాటకాలు తయారుచేసి ఇచ్చారు.

అర్జునుడూ, కృష్ణుడూ ఒకరినొకరు దెప్పిపొడుచుకునే సంభాషణలు ఈ నాటకంలో అత్యద్భుతంగా కన్పిస్తాయి. సమర్థవంతులైన నటులైతే నిజంగానే పోటీపడి నటించేవారు. నాటక సమాజాలు కూడా పోటీలు పెట్టి అర్జునుడికో, కృష్ణుడికో బంగారుపతకం ఇచ్చేవారు.

ఈ నాటకం వెలువడే నాటికి తిరుపతి వేంకటకవుల ఉద్యోగ విజయాలు వెలువడలేదు. ఉద్యోగ విజయాల్లో – "బావా ఎప్పుడు వచ్చితీవు", "అలుగుటయే ఎరుంగని" వంటి పద్యాలు జనసామాన్యంలో బాగా ప్రసిద్ధిపొందాయి. అయితే అప్పటికే

"అల్లుడా రమ్మని ఆదరమ్మున బిల్వ
బంపు మామను బట్టిచంపగలమే"

వంటి పద్యాలు తెలుగు ప్రజలందరికీ కంఠతా వచ్చు.

సామాన్య మానవుల్లో సహజంగా వుండే రాగద్వేషాలు – పంతాలు, పట్టింపులూ కృష్ణార్జునుల పాత్రకు ఆపాదించి కల్పించడం వలన జన హృదయాలకు ఈ నాటకం హత్తుకొనిపోయింది. దేవుడి పాత్రలు కూడా సామాన్య మానవుడిలా ప్రవర్తిస్తున్నప్పుడు సామాన్యుడు ఆశ్చర్యంగానూ, ఉత్సాహంగా చూస్తాడు. జీవితానికి దగ్గరగా వుండటం అంటే అదీ ! చిలకమర్తివారు దాన్ని సాధించారీ గయోపాఖ్యానం నాటకంలో !!

తెలుగువారి ప్రత్యేకతలు గయోపాఖ్యానము, పారిజాతాపహరణమూ రచనలు. ఇవి తెలుగువారి జాతీయసంపద అంతే !

1

యమునా తీరంలో బృందావనం

శ్రీకృష్ణుడు, బలరాముడు సకుటుంబ సపరివార సమేతంగా బృందావనం వచ్చారు. అక్కణ్ణించి వ్రేపల్లెలో చిన్నప్పుడు తాను పెరిగిన ఇంటికి వచ్చి నంద యశోదల్ని చూడాలని ఈ ప్రయాణం. ఇక్కడ యమునా నదిలో కాలకృత్యాలు నిర్వర్తించి, తన భార్యలతో కలిసి జలకాలాడాలని ఆయన కోరిక.

సూర్యోదయ సమయంలో ప్రభాకరుడికి విధి విధానంగా అర్ఘ్యప్రదానం చేసి అక్కడి నుంచి పెంచిన తల్లిదండ్రుల దర్శనానికి వెళ్ళాలనేది కార్యక్రమం.

తెల్లవారుఝామున నాలుగ్గంటలకే అందరినీ నిద్రలేపి కాళిందీ మడుగులో స్నానానికి సన్నాహాలు చేసే బాధ్యత సాత్యకికి అప్పగించాడు కృష్ణుడు.

సరిగ్గా నాలుగ్గంటలకి మంగళ తూర్యారవాలు మొదలుపెట్టారు. ఒక్కొక్కరే మేలుకోసాగారు.

కృష్ణుడి చెలికాడు కౌశికుడు బద్ధకంగా నిద్రలేచి వస్తుంటే, సాత్యకి ఎదురై రుక్మిణీ సత్యభామలను నిద్రలేపే పనిని ఆయనకు అప్పగించాడు.

రుక్మిణీదేవి గుడారం ముందు పరిచారిక "హంస పదిక" ఇసుకతిన్నెల్లో మంచం వేసుకుని పడుకొని వుంది. కౌశికుడు ఆమె మంచంకింద దూరి, కుక్కలాగా భౌభౌమని అరిచాడు. ఆ అరపుకు ఆమె మేల్కొంటుందని పాపం అతని ఉద్దేశ్యం.

కుక్కలాగా మొరిగి నిద్రాభంగం చేసిన కౌశికుణ్ణి కుక్క కాదు – కౌశికుడేనని గుర్తించి కూడా, కావాలని హంసపదిక ఆ మంచం కిందే అతన్ని కుదేసి చావబాదింది !

ఆ దెబ్బలకు అతను తట్టుకోలేక పెట్టిన కేకలకి రుక్మిణీ సత్యభామలే కాదు – దాసదాసీ జనం, కంచుకీ జనం, వేటకుక్కలు, చిలకలు, గోరింకలు, నెమళ్ళు – వేయేల... ప్రాణంగల సమస్త జీవరాసీ మేలుకొంది... "ఎట్లాగైతేనేం వాళ్ళందర్నీ నిద్రలేపే పని పూర్తిచేశాను – కానీ, నాకే దెబ్బలు తగిలాయి –" అని పొద్దున్నే ఏడుస్తూ కూచున్నాడు కౌశికుడు.

అతను చెప్పిందంతా విని, కృష్ణుడు నవ్వి "హంసపది మంచిపనే చేసింది – ఆ మాత్రం హడావిడి చెయ్యకపోతే, ఈ ఆడవాళ్ళు అంత తొందరగా నిద్రలేస్తారా...?" అన్నాడు వ్యంగ్యంగా !

కృష్ణుడు ఈ బృందావనంలో తన చిన్ననాటి సంగతులన్నీ గుర్తు చేసుకొంటున్నాడు.

రుక్మిణీ, సత్యభామ, మిగిలిన పరివారం అంతా అక్కడకు విచ్చేశారు. చిన్నప్పుడు ఎక్కువ శ్రమ పడకుండా వుండే కోతికొమ్మచ్చి ఆట ఆడుకొన్నామని – కృష్ణుడు ఆ ఆట గురించి వాళ్ళకు చెప్పాడు.

"చాలాకాలంగా ఆ ఆట ఆడాలని నాకూ వుంది –" అన్నాడు కౌశికుడు.

"నువ్వు ఆడితే నిజంగా కోతి కొమ్మచ్చి అనే పేరు సార్థకం అవుతుంది" అని వెక్కిరించింది హంసపదిక.

చిన్నప్పుడు ఇక్కడ కూర్చుని తను మురళి వాయిస్తుంటే ఆవులు నెమరేయడం మానేసి వినేవని చెప్పాడు శ్రీకృష్ణుడు తన బాల్యస్మృతుల్ని ఒక్కొక్కటే మననం చేసుకొంటూ.

మళ్ళీ మరొకసారి జగన్మోహనమైన ఆ మురళీరవాన్ని విన్పించవలసిందిగా కోరింది సత్యభామ.

"అలవాటు తప్పిపోయింది కదా... ఇప్పుడది మునుపటిలాగా శ్రావ్యంగా రాకపోవచ్చు. ఇలాంటి వాటన్నింటికీ బాల్యాన్ని మించిన రోజులు మళ్ళీ రావు..." అన్నాడు నవ్వుతూ కృష్ణుడు. "ఋతువుల్లో వసంతం ఎలాంటిదో బాల్యం అలాంటిది !" అని !

అంతలో –

సాత్యకి పెద్దగా అందరికీ వినిపించేట్లుగా "తెల్లవార్తోంది. అర్ఘ్యప్రదానం కోసం యమునకు వెళ్ళేవేళయ్యింది బయల్దేరండి" అని పిలిచాడు.

శీతామయూఖుడు అస్తమిస్తోన్న దృశ్యం అది ...

మీ నవ్వు వెన్నెలల ముందు తన చంద్రకాంతులు నిష్ప్రయోజనం అని సిగ్గుపడి చంద్రుడు వెళ్ళిపోతున్నాడు – అన్నాడు తన భార్యలతో కృష్ణుడు.

అప్పుడు కౌశికుడు – "సూర్యుడనే పండంటి బిడ్డను కనడం కోసం, తూర్పు దిక్కు అనే నిండు చూలాలు ప్రసవ వేదన పడుతున్నట్లుంది ఈ పక్షుల కిలకిలారావం – " అని వర్ణించాడు. వర్ణించి, "హంసపదికా! నువ్వు మంత్రసానివై ఆ పుట్టే బిడ్డకు బొడ్డు కొయ్యి – "అన్నాడు నవ్వులాటగా! "నువ్వు పురోహితుడవై జాతకర్మ నామకరణాలు చెయ్యి –" అని నవ్వింది హంసపధిక.

ఇంక బలరాముడు, సాత్యకి కూడా వచ్చారు. కృష్ణుడు ఆడవాళ్ళందరినీ, స్నానం చెయ్యడానికి వీలైన దుస్తులు తొడుక్కొని నది దగ్గరకు రమ్మని చెప్పాడు. ఈలోగా తానూ, బలరాములూ, సాత్యకీ సూర్యుడికి అర్ఘ్యవిధి నిర్వర్తిస్తాం" అన్నాడు.

చిన్నప్పుడు, పెంచిన తలిదండ్రుల్ని వదిలి, కంసుణ్ణి చంపడం కోసం మధురకు వెళ్ళిపోయిన బలరామకృష్ణులు ఇదే మళ్ళీ తిరిగిరావడం... ఆ ఇసుక తిన్నెలమీద నడుస్తూ చిన్ననాటి స్మృతుల్ని నెమరువేసుకోసాగారు బలరామకృష్ణులిద్దరూ !

"తెల్లవారకముందే సొమ్మంతా పడిపోయినట్లు – మనం ఇక్కడకు వచ్చినందుకు నదీ దేవత పళ్ళు బైట పెట్టి నవ్వుతోందా... అన్నట్లు తెల్లతామరలు వికసించాయి. ఇంటి గోడలమీద రుద్దడం కోసం తడిపిన జిగురు రంగు ముద్దలాగా సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు" అంటూ కౌశికుడు యమునానదీ తీరాన సూర్యోదయాన్ని తనదైన భాషలో వర్ణించాడు.

బలరాముడు, కృష్ణుడు, సాత్యకి యమునలోకి దిగి, సూర్యభగవానుడికి అంజలి ఘటించారు.

"హై భువనగేయ ! శతమఖ చతుర్ముఖ ప్రముఖ నిఖిల బర్హిర్ముఖ సంస్తూయమాన మహామహిమాభి శోభితాయ పద్మినీ మత్త కాశినీ కిలికించిత క్రియా పాటవ హస్తాయమాన సహస్రమయూఖ మండల విభ్రాజమానాయ మహాంధకార దంతావళ నిర్మూలనాభీల సంరంభ సమన్విత హర్యక్షాయ సర్వకలుషాపహారిణే... భగవతే... కర్మ సాక్షిణే... నమస్తే... అంటూ కృష్ణుడు యమునా జలాలను తన దోసిటిలోంచి నదిలోకి వదలబోతున్నాడు. సరిగ్గా అదే సమయానికి ఆకాశంలో విమానం మీద వెడుతోన్న ఎవడో తాంబూలం నమిలి, తలకాయ బైటపెట్టి ఆ తమ్మిని పైనించి ఉమ్మేశాడు. అది తిన్నగా వచ్చి, అర్ఘ్యం వదలబోతోన్న శ్రీకృష్ణుడి చేతిలోకి వచ్చిపడింది.

మండిపడిపోయాడు. కోపంగా ఉరిమిచూశాడు...

"అరే దురాత్మా ... గర్వాంధకార ప్రమత్తహృదయ! నిష్కారణ మహత్పరి వాదశీల ! ఎవడవురా నువ్వు ..." అని ఆకాశం వంక చూశాడు. అప్పటికే ఆయన చూపును తప్పించుకొని విమానం ముందుకువెళ్ళిపోయింది. లేకపోతే, ఆయన కళ్ళలోంచి ప్రసరించిన విస్ఫులింగాగ్నికి ఆ విమానంతో సహా మండి మసైపోయి వుండేవాడు... ఆ వ్యక్తి.

బలరాముడు తెల్లబోయి – "తమ్ముడా! గోపాలకృష్ణా! ప్రళయకాల రుద్ర భయావహమూర్తివై చెవులు దద్ధరిల్లేలా ... ఎఱ్రబారిన కళ్ళలోంచి నిప్పులు కురిపిస్తూ... ఆగ్రహిస్తున్నావు... సకల లోకారాధ్యుడవైన నీపట్ల అపచారం చేసినవాడెవడు...?" అన్నాడు.

జరిగింది వివరించాడు కృష్ణుడు.

కృష్ణుడి కోపాగ్నికి మాడిపోనున్న ఆ అభాగ్యుడెవడో కదా... అనుకున్నాడు సాత్యకి.

తన చక్రాయుధంతో ఆ దురాత్ముణ్ణి సంహరించి తీర్తానని భీషణ ప్రతిజ్ఞ చేశాడు కృష్ణుడు.

ఆ అపరాధి ఎవరు ?

కౌశికుడు ... "ఈ జలదేవతని అడిగితే చెప్తుందేమో..." అన్నాడు.

కృష్ణుడు కోపంగా – ఓ యమునా ! జలాధి దేవతా ! ఆ దుర్మార్గుడెవరో తెలిసికూడా చెప్పకపోతే, ఒకప్పుడు రఘురాముడు సముద్రాన్ని బంధించినట్లు, నిన్నిప్పుడే బంధిస్తాను – వెంటనే వాడెవడో చెప్పు –" అని గర్జించాడు.

అప్పుడు యమునానది – "ఓ మహాత్మా ! ఈ అపరాధానికి తలపడిన మందభాగ్యుడు నిషధగిరి మీద వున్న మణిపురాన్ని పాలించే గంధర్వరాజు గయుడు – " అని ధ్వనించింది.

జలనిధులు ఇంకుగాక ! కుల పర్వతాలు ఏడూ గ్రుంకుగాక ! ఆ జ్వలనుడు వేడిని విడిచి చల్లదనాన్ని పొందుగాక ! ఇటు సూర్యుడు అటు పొడుచుగాక ! ఏది ఏమైనా, ఆ దుర్మార్గుడి తలకాయిని ఖండించి తీరుతాను" అని మళ్ళీ ప్రతిజ్ఞ చేశాడు.

నేరస్థుడు ఎవరో తెలిసింది కాబట్టి ఇంక ఆగ్రహాన్ని చల్లార్చుకోవలసిందిగా కోరాడు కృష్ణుణ్ణి సాత్యకి.

మనసు పాడైపోయింది కృష్ణుడికి. జలక్రీడలు రద్దుచేశాడు. వ్రేపల్లె ప్రయాణం ఆపేశాడు. అందర్నీ వెనక్కి ద్వారకా నగరానికి ప్రయాణం అయిపొమ్మని ఆదేశించాడు.

కార్యక్రమం అంతా రసాభాసగా ముగిసింది. కృష్ణుడు చెదరిన మనసుతో వెనక్కి ప్రయాణం అయ్యాడు !

2

గయుడి రాజసాధం

భార్య చిత్రలేఖతో కలిసి బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళి ఆ పరమేష్ఠిని అర్చించి, ఆయన్ని మెప్పించి, ఎన్నో వరాలు పొంది తన రాజ్యానికి తిరిగివచ్చాడు గయుడు. ఆ సత్యలోక సౌందర్యం వర్ణించగలవాడీ మూడులోకాల్లోనూ లేడనుకొంటూ తన మిత్రులకు, పరివారానికి సత్యలోక విశేషాలు వివరిస్తున్నాడు నిషధగిరి పాలకుడైన గయుడు. బ్రహ్మదేవుడు తనకు ఏ వరాలిచ్చాడని అడిగాడు మంత్రి పుష్పదంతుడు.

"బ్రహ్మదేవుడు నా భక్తికి మెచ్చి వరం కోరుకోమన్నాడు". అప్పుడు నేనీ విధంగా అడిగాను...

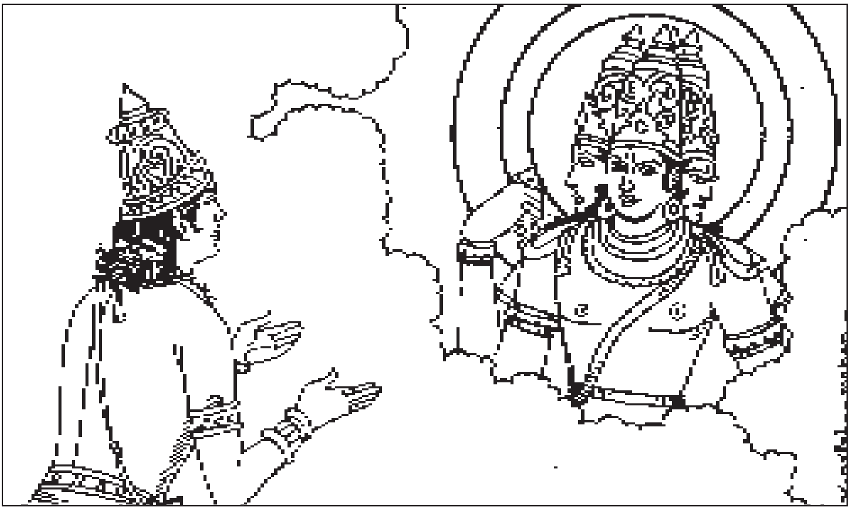

బ్రహ్మదేవా... డబ్బివ్వు... అడుక్కునే వారికి, బీదవారికి, లేనివారికి దానం చేయడం కోసం.

అమితమైన బాహుబలాన్నివ్వు... దుష్టజన శిక్షణ కోసం.

దీర్ఘమైన జీవితాన్ని ప్రసాదించు – బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని సంపాదించుకోవడం కోసం... ధర్మమార్గాన నడిచేలా మనసు కలిగించు. ఈ ప్రపంచానికి మేలు కలిగేందుకోసం...” అని అడిగాను. అందుకే... వరం అడిగిన క్షణం నుంచీ, నాకు ముక్తి మీద తప్ప జీవితంమీద కోరిక కలగడంలేదు–” అని వివరించాడు.

రాజుగారి పట్టపుటేనుగు – భద్రగజం – మరణించిందని తెలిసి, ఏవో అమంగళాలు మనసుకు తోస్తున్నాయని భయపడింది గయుడి భార్య.. “మా తాతగారి కాలం నాటి ఏనుగు అది. ముసలిది అయ్యింది, మరణించింది. దానికి ఇంత భయపడటం దేనికి... మనందరికీ మరణం ఎప్పుడైనా వుండేదే... సర్వజనులూ మరణానికి సిద్ధంగా వుండాల్సిందే కదా...” అన్నాడు భార్యను అనునయిస్తూ గయుడు.

గయుడు ఆ మాటలు అంటూవుండగా, ఆకాశవాణి “నిజం గంధర్వా – నిజం – సర్వజనులు మరణానికి సిద్ధంగా వుండాలి ... నువ్వు కూడా –” అని పలికింది.

ఆకాశంలోంచి విన్పించిన ఈ మాటలకు తెల్లబోయి చూశాడు గయుడు.

“ఈ భూభారాన్ని హరించడంకోసం యదుకులంలో అవతరించిన ఆది నారాయణుడు – దేవకీ సుతుడు – శ్రీకృష్ణుడు తన సుదర్శనచక్రంతో నీ తలను తెగనరికేందుకు సిద్ధంగా వున్నాడు –” అని సమాచారాన్ని అందించింది ఆకాశవాణి.

“హా! పరమేశ్వరా !” అంటూ ఆ మాటలు విన్నవాళ్ళంతా ఒక విధమైన మానసిక వత్తిడితో కళ్ళుతిరిగి మూర్ఛపోయి తెప్పరిల్లారు.

కృష్ణుడి కోపానికి కారణం ఏమిటో ఎవరికీ అర్థం కాలేదు – “చంపదలచిన వాడికి కారణాలేం వుంటాయి...” అనుకొంది గయుడి భార్య.

అప్పుడు పుష్పదంతుడు ధైర్యం కూడగట్టుకొని “ఓ అశరీరవాణీ...” అని పిలిచాడు. “భగవంతుడైన దేవకీనందనుడు నిష్కారణంగా ఈ మహాత్ముని ఎందుకు చంపాలనుకొంటున్నాడు?” అనడిగాడు.

ఆకాశవాణి అంతా వివరంగా చెప్పింది – వాసుదేవుడి హస్తాంజలిలో ఈ గయుడు ఉమ్మివేశాడని !

గయుడికి తన తప్పు తెలిసింది – పైన వెళ్తున్నప్పుడు క్రిందనున్న వారి సంగతి గమనించకుండా ఉమ్మివేయడం తప్పే !

ఆ దారిలో, క్రింద యమునానదిలో కృష్ణుడు వున్నట్లు తెలిస్తే, ఉమ్మెందుకు వేస్తాడు ? దిగివచ్చి దర్శించుకొని మరీ వెళ్ళేవాడు ! తెలియకుండానే తనవలన పెద్ద తప్పు జరిగిపోయింది. అది మామూలు తప్పు కాదు – భగవంతుడి పట్ల అపచారం.

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Gayopakhyanam

* * *